

Warszawa, dnia 07 lutego 2019 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Pacjenta
Bartłomiej Chmielowiec
RzPP-DZP-WRII.420.26.2018

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Aleja Solidarności 77
00-090 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku

Z uwagą zapoznałem się z Pańskim wystąpieniem dotyczącym sytuacji w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zaburzeniom Dyssocjalnym w Gostyninie, zawierającym apel o szczególne zainteresowanie stopniem przestrzegania praw pacjenta w tej placówce. Będę zobowiązany za przyjęcie niniejszego stanowiska w tej sprawie.

Pozytywna ocena przestrzeganie praw pacjenta

Ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi stanowi jeden z najistotniejszych obszarów mojej działalności jako Rzecznika Praw Pacjenta. W kontekście Pańskiego wystąpienia wskazać przede wszystkim należy na specyfikę Ośrodka – przebywają w nim osoby z zaburzeniami psychicznymi, stwarzające zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, które w przeszłości były sprawcami takich czynów jak zabójstwa, molestowanie, pedofilia, gwałty, rozcłonkowanie ciała, raptofilia, czy zabójstwo niemowlęcia. Z tego też względu dokonywanie oceny funkcjonowania KOZZD i podejmowanie działań wymaga szczególnej ostrożności i całościowego spojrzenia. Chciałbym podkreślić, że analiza porównawcza stopnia przestrzegania praw pacjenta w poszczególnych podmiotach psychiatrycznych na terenie całego kraju, dokonywana w oparciu o działalność Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, dobitnie wskazuje, że przestrzeganie praw osób przebywających w Ośrodku nie odbiega od standardu wielu innych szpitali psychiatrycznych.

Osoby tam umieszczone mają przede wszystkim zapewnioną realizację podstawowego prawa określonego w ustawie z 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta¹, jakim jest prawo do świadczeń zdrowotnych odpowiadających wymaganiom aktualnej wiedzy medycznej poprzez stałą opiekę lekarzy różnych specjalizacji. W przypadku uprawdopodobnienia naruszenia tychże praw mogą oni liczyć na skuteczne wsparcie Rzecznika Praw Pacjenta. W ostatnim czasie Rzecznik Praw Pacjenta podjął skuteczną interwencję, dzięki której jedna z osób przebywających w KOZZD uzyskała dostęp do swojej dokumentacji medycznej przechowywanej dotąd w innym podmiocie leczniczym.

Zdrowie i życie człowieka jest wartością najważniejszą

W ostatnich tygodniach jedna z osób umieszczonych w KOZZD prowadziła protest głodowy z powodu krótkotrwałego ograniczenia jej – zgodnie z prawem – możliwości korzystania z telefonu komórkowego. Decyzja ta została podjęta przez kierującego Ośrodkiem w Gostyninie m.in. wskutek skarg innych osób, które wskazywały, że ta osoba prowadzi rozmowy w godzinach ciszy nocnej, zakłócając im odpoczynek, dezorganizując funkcjonowanie społeczności Ośrodka i prowokując tym samym sytuacje konfliktowe. Ten stan faktyczny znajduje potwierdzenie nie tylko w decyzji kierującego Ośrodkiem, ale także w rozmowach innych osób przebywających w KOZZD z Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego. Podkreślić pragnę, że to Rzecznik Praw Pacjenta jako pierwszy podjął działania mające na celu deeskalację protestu głodowego, zakończone pozytywnym finałem jakim było zaprzestanie głodówki. Uznaję bowiem, że zdrowie i życie człowieka było i jest wartością najwyższą.

Ponadstandardowe udogodnienia w Gostyninie

Osobom stwarzającym zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób przebywającym w KOZZD umożliwia się także korzystanie z niestandardowych rozwiązań niespotykanych w innych podmiotach o profilu psychiatrycznym. Należą do nich m.in.:

- a. korzystanie z infokiosku, czyli bezpłatnego urządzenia z dostępem do wybranych stron internetowych o tematyce praw pacjenta i obywatela, zamontowanego w Ośrodku z inicjatywy Biura Rzecznika Praw Pacjenta,
- b. wyposażenie sal terapii zajęciowej przekraczające standardy znane z innych szpitali psychiatrycznych,
- c. dokonywanie zakupów w obwoźnym sklepiku zapewniającym szeroki asortyment prawie 200 różnych produktów spożywczo – przemysłowych po konkurencyjnych cenach,

¹ Dz.U. 2017 poz. 1318 z późn. zm.

- d. możliwość telefonicznego zamawiania posiłków z lokali gastronomicznych zlokalizowanych na terenie Gostynina z dowozem do Ośrodka,
- e. dostęp do konsoli gier PlayStation, zakupionej na potrzeby osób w KOZZD przez dyrektora Ośrodka w celu zapewnienia tym osobom różnorodnych form spędzania wolnego czasu,
- f. udostępnianie aktualnej prasy codziennej i tygodniowej,
- g. możliwość korzystania z siłowni.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że wszystkie te udogodnienia są zapewniane w czasie kryzysu w innych obszarach psychiatrii. Przywołać tutaj należy zawieszanie działalności oddziałów psychiatrii dla dzieci i młodzieży – wspomnę chociażby sytuację podwarszawskiego Józefowa, gdzie oddział dla dzieci nie funkcjonował przez kilka tygodni z powodu braku personelu lekarskiego. Odwołam się do niezwykle trudnych warunków pobytu w szpitalach psychiatrycznych dla osób dorosłych, gdzie w jednym ze szpitali w południowej Polsce pacjenci przebywają w 24-osobowej sali łóżkowej. Pod rozprawę Pana Rzecznika poddam sytuację wielu osób starszych, samotnych, z ograniczoną zdolnością do samodzielnej egzystencji, które muszą oczekiwać w wielomiesięcznych kolejkach na przyjęcie do zakładu opiekuńczo – leczniczego, by mieć zapewnioną całodobową opiekę i pielęgnację.

Rzecznicy dla wszystkich - nie dla wybranych

Głównym postulatem Pańskiego wystąpienia było zagwarantowanie stałego i systematycznego wsparcia osobom przebywającym w KOZZD przez Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego. Na koniec 2017 roku Rzecznicy pełnili swoje zadania w 109 podmiotach leczniczych. Dzięki podjętym działaniom liczba ta zwiększyła się do prawie 200 placówek w drugiej połowie 2018 roku, bez zwiększania zatrudnienia. Od początku 2019 roku działalnością Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego objęte zostały cztery kolejne podmioty, w tym Krajowy Ośrodek Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w Garwolinie, w którym przebywa młodzież wymagająca szczególnego wsparcia ze strony organów państwa. Działaniem Rzecznika został objęty też m.in. Wojewódzki Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. Eugeniusza Wilczkowskiego w Gostyninie, w którym przebywa na stałe ponad 300 pacjentów, w tym osoby starsze i samotne, a więc pięć razy więcej niż w KOZZD. Osoby przebywające w KOZZD mają możliwość wnoszenia zażaleń na decyzje kierownika Ośrodka do niezawisłego sądu. Pacjenci Szpitala Wojewódzkiego takich możliwości nie mają. KOZZD jest regularnie wizytowany przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, w tym przez Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur. Znacznie liczniejsze grono pacjentów Szpitala im. prof. Eugeniusza Wilczkowskiego w Gostyninie na spotkanie z

przedstawicielami Rzecznika Praw Obywatelskich mogło liczyć po raz ostatni w 2012 roku, a więc jeszcze za czasów Pańskiej poprzedniczki Pani Profesor Ireny Lipowicz. Moim celem jest objęcie działalnością Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego wszystkich szpitali psychiatrycznych na terenie kraju, w tym Ośrodka w Gostyninie. Jednakże ograniczone możliwości finansowe i personalne nie pozwalają na stałe skierowanie Rzeczników do wszystkich szpitali psychiatrycznych. Nadal ponad 100 placówek psychiatrycznych i leczenia uzależnień, w tym także takich, w których przebywają osoby starsze, dzieci i młodzież, objętych jest – podobnie jak KOZZD – okresowym działaniem Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego. Zwracam też uwagę, że na przestrzeni ostatnich kilkunastu miesięcy Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzegł nieobecność Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego jedynie w 60 - łóżkowym Ośrodku dla osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, gdy w analogicznej sytuacji znajdują się tysiące młodych, dorosłych i starszych pacjentów z terenu całej Polski przebywających w szpitalach, w których Rzecznicy również nie przebywają na stałe z przyczyn wyżej przedstawionych.

W tym miejscu chcę też wyjaśnić kwestię – nieprecyzyjnie ujętą zarówno w Pańskim wystąpieniu do mnie, jak też w toczonej w ostatnim czasie dyskusji publicznej w mediach i na portalach społecznościowych. Art. 32 ust. 3 ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób² przewiduje, iż do ochrony praw osób umieszczonych w Ośrodku stosuje się odpowiednio art. 10b ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³. Tym samym Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego ma prawo m.in. wstępu do pomieszczeń Ośrodka, a jego kierownik umożliwia przyjmowanie skarg dotyczących naruszenia praw osób umieszczonych w Ośrodku oraz udostępnia pomieszczenia przeznaczone do odbywania spotkań z tymi osobami. Ustawodawca nie przewidział natomiast stosowania wobec osób umieszczonych w Ośrodku art. 10a ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, w tym jego ust. 4 pkt 2, ustanawiającego prawo do spotkania z Rzecznikiem w terminie siedmiodniowym. Tym samym aktualnie obowiązujące przepisy nie dają osobom przebywającym w KOZZD prawa do kontaktu z Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego w terminie siedmiu dni od dnia zgłoszenia takiego oczekiwania, a tym samym nie nakładają takiego obowiązku na samych Rzeczników.

² Dz. U. z 2014 r. poz. 24 z późn. zm.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1878.

Rzecznik Praw Pacjenta wspiera pacjentów

Rzecznik Praw Pacjenta zawsze wspierał, wspiera i będzie wspierać wszelkie racjonalne inicjatywy dla dobra osób hospitalizowanych. Osób z zaburzeniami psychicznymi trzeba nam natomiast wspólnie bronić przed nieroztropnym działaniami, nie odwołującymi ich od prowadzenia protestu głodowego, narażającego ich zdrowie i życie w imię walki o możliwość korzystania z telefonu komórkowego. Tym samym apeluję do Pana Rzecznika o odcięcie się od działań tych osób, które korzystanie z telefonu komórkowego stawiają ponad bezcenną wartość zdrowia i życia ludzkiego. Wyrażam bowiem przekonanie, że organy i instytucje do tego powołane oraz osoby publiczne zaangażowane w obronę praw pacjenta, powinny podejmować działania z uwzględnieniem potencjalnego zagrożenia destrukcyjnego dla funkcjonowania społeczności Ośrodka, jakie może nieść za sobą formułowanie wniosków i zaleceń nie uwzględniających całościowo specyfiki tej placówki.

Pragnę zapewnić, że sytuacja pacjentów wszystkich podmiotów o profilu psychiatrycznym pozostaje w moim zainteresowaniu. Wyrażam jednocześnie nadzieję, że przedstawione stanowisko spotka się z Pana zrozumieniem i pozytywnym odbiorem.

Z wyrazami szacunku

RZECZNIK PRAW PACJENTA

PO
Bartłomiej Chmielowiec

